

Нов природонаучен музей в България

Диорамата и възстановка на мастодонта ананкус арвернензис

През 2013 г. в България бе открит нов природонаучен музей, който разкрива природните забележителности и миналото на нашата страна. Той стана възможен благодарение на проучвателната дейност на редица български и френски учени и бе създаден в навечерието на 125-годишнината на Националния природонаучен музей и 145-годишнината на БАН от екип на НПМ и „Симеон Стоилов студио“ по концепция на проф. Николай Спасов. Това е Палеонтологичният музей в с. Дорково (Родопите), нашумяло през 80-те години на миналия век с богатството от изкопаеми животински останки от плиоценската епоха в района. Природната забележителност „Палеонтологично находище – Дорково“, известно и в чужбина с изкопаемите животински останки от плиоценската епоха, е обявена за защитена територия още през през 80-те години на миналия век.

Първият, който обръща внимание на богатите изкопаеми останки в района на с. Дорково още през 30-те години на миналия век, е местният учител Манол Чолев. В самото начало на 80-те години фосилно-

то находище бива преоткрито от геолози от тогавашната фирма „Редки метали“. А първото научно палеонтологично проучване е организирано от акад. Тодор Николов и геолози от Софийския университет. Палеонтологичното находище нашумява по-късно благодарение на множеството вкаменелости, открити на това място в резултат от проведените българо-френски палеонтологични разкопки (1985 – 1987 г.). Те са организирани от Националния природонаучен музей при БАН с участието на Националния естественоисторически музей в Париж, по инициатива на проф. Николай Спасов. Научен ръководител на експедициите е проф. Ербер Тома от Колеж дьо Франс, Париж.

Палеонтолозите смятат, че изключителното натрупване на вкаменени кости от животни в находището край Дорково се дължи вероятно на природно бедствие, унищожило край брега на древна река цяло стадо мастодонти. Възможно е голямо засушаване да е причинило измирането им от жажда край последните водоизточници; техните кости са послужили като „ка-

Изглед от диорамата

Ананкус арвернензис

пан“ за задържането на костите на други измрели животни, пометени от придошлите впоследствие води. С богатата си фауна Дорково разкрива почти напълно непознатата доскоро природна обстановка в Югоизточна Европа отпреди 5 млн. години, характеризираща се с по-топъл и влажен климат от сегашния и мозаичен пейзаж с обширни, разреждени гори. Според палеоботаника проф. Д. Иванов в българските гори отпреди 5 млн. години е доминирал дъбът, разпространени са били кестенът, брястът, букът, елата. Съществували са и такива екзотични за днешната европейска растителност видове като гинко и магнолия. Подлесът е бил съставен от чемшир и вечнозелените храсти рододендрон и лавровишня.

Палеонтологическите разкопки (1985 – 1987 г.) доведоха до открития, благодарение на които находището край с. Дорково днес има международна известност. Намерени са костни останки от над 30 вида гръбначни животни: над 600 кости на едри бозайници (мастодонти, два вида редки древни маймуни, примитивни коне – хипариони, елени, носорози, тапири и др.), а също и множество останки от гризачи и насекомоядни бозайници. Поне 80 % от останките принадлежат на мастодонти (два открити в находището вида). По находките от птици от проф. З. Боев са описани един нов род и два нови вида за науката. Дорково е най-богатото находище на останки от мастодонта ананкус арвернензис (*Anancus arvernensis*) в света и едно от най-богатите на фосилни животински останки ранноплиоценски находища в Европа. Находището край с. Дорково се приема днес за един от основните „репери“, маркиращи началото на плиоцена в Източна Европа. По време на разкопките находището е постоянно посещавано от множество туристически групи. Освен специализираните научни статии, излезли в международни издания, през последните 20 години са публикувани няколкостотин статии и интервюта, популяризиращи

откриването на палеонтологичното находище, в това число и във френски, немски и руски издания.

Близко 30 години след първите българо-френски палеонтологически разкопки, организирани от Националния природонаучен музей при БАН, днес находището край с. Дорково има своя палеонтологически музей. Той разкрива природната обстановка на Балканите през плиоценската епоха. Построяването на сградата (дело на арх. Явор Йорданов) и създаването на експозицията е осъществено в рамките на проекта на община Ракитово „Създаване и популяризиране на културно-историческия продукт в община Ракитово, чрез адаптация на „Палеонтологично находище – с. Дорково“ като туристическа атракция“. Музеят бе открит тържествено от президента на Р. България Росен Плевнелиев през септември 2013 г.

Съвместната работа на ученията от НПМ и елитни художници и реставратори правят възможно посетителите на музея да се „разходят“ край истински мастодонт, заобиколени от плиоценска гора, огласяна от крясъците на маймуни, тръбния зов на хоботните и тропота от копитата на древните коне хипариони. Експозицията включва пейзажна диорама, скулптурни реставрации на древни животни, представящи природата на България и Балканите преди 5 млн. години, витрини с уникални вкаменелости и възстановка на научни разкопки. Акцент е четириметровата скулптура на мастодонта ананкус на фона на 10-метрова диорама. Тя е нарисувана от художника анималист от Чикагския музей по естествена история Велизар Симеоновски. Всички изображения представляват научна възстановка на древните видове и експозицията е направена с използване на най-новите палеонтологични познания за тях и за древната природа на плиоцена.

Проф. Николай Спасов,
Национален природонаучен музей – БАН